

ความเป็นมา

การประกาศเปิดการเจรจาอบโตฮาเกิดขึ้นในระหว่างการประชุมระดับรัฐมนตรีองค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) ครั้งที่ 4 เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2544 ณ กรุงโดฮา ประเทศกาตาร์ เพื่อให้การค้าโลกเป็นไปอย่างเสรี และมีความเป็นธรรมมากขึ้น โดยเน้นการให้ความสำคัญแก่ประเทศกำลังพัฒนาและยกระดับความเป็นอยู่ของประเทศที่ยากจน มีประเด็นเจรจา 9 เรื่อง ดังนี้

1. การปฏิรูปการค้าสินค้าเกษตร
2. การเปิดตลาดสินค้าอุตสาหกรรมและประมง (Non-Agriculture Market Access : NAMA)
3. การเปิดตลาดการค้าบริการ
4. สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา
5. การปรับปรุงกฎเกณฑ์ทางการค้า
6. การจัดทำข้อบทเรื่องการอำนวยความสะดวกทางการค้า
7. การปรับปรุงกระบวนการระงับข้อพิพาท
8. ประเด็นเรื่องการค้าและสิ่งแวดล้อม
9. การแก้ไขปัญหาการปฏิบัติตามพันธกรณีรอบอุรุกวัย

การเจรจาอบโตฮายังไม่สามารถบรรลุความตกลงตามกำหนดเวลาที่ตั้งเป้าหมายไว้ เนื่องจากท่าทีของสมาชิกมีความขัดแย้งกันสูงมาก โดยเฉพาะเรื่องการเปิดตลาดสินค้าเกษตร การลดการอุดหนุนภายในสำหรับสินค้าเกษตร และการเปิดตลาดสินค้าอุตสาหกรรมและประมง ดังนั้น ผู้อำนวยการองค์การการค้าโลก (นายปาสคาล ลามี่) ได้จัดให้มีการประชุมระดับรัฐมนตรีขึ้นระหว่างวันที่ 21-29 กรกฎาคม 2551 เพื่อหาทางสรุปการเจรจาอบโตฮา แต่การเจรจาดังกล่าวไม่สามารถตกลงกันได้ เนื่องจากมีความขัดแย้งระหว่างอินเดียกับสหรัฐฯ ในเรื่องการใช้มาตรการปกป้องพิเศษสำหรับสินค้าเกษตร แต่การประชุมดังกล่าวประเทศสมาชิกสามารถประนีประนอมกันได้ประเด็นสำคัญหลายประเด็น (ตามJuly Package) เช่น การเจรจาเปิดตลาดสินค้าอุตสาหกรรมและประมง ประเทศพัฒนาแล้วยอมรับค่าสัมประสิทธิ์ 8 (coefficient 8) ในการลดภาษี ซึ่งจะทำให้ภาษีหลังจากเข้าสู่ตรการลดภาษี² เหลือไม่เกินร้อยละ 8 ขณะที่ประเทศกำลังพัฒนายอมรับค่าสัมประสิทธิ์ 25-20 (coefficient 25-20) ซึ่งจะทำให้ภาษีหลังจากเข้าสู่ตรการลดภาษีเหลือไม่เกินร้อยละ 20-25 นอกจากนี้ยังได้มีการตกลงว่า การเข้าร่วมการเปิดตลาดสินค้าอุตสาหกรรมรายสาขาจะเป็นไปตามความสมัครใจ อย่างไรก็ตาม ประเทศสมาชิกก็ยังมีท่าทีที่แตกต่างกัน

¹ เอกสารประกอบการประชุมหรือเกี่ยวกับความคืบหน้าการเจรจาอบโตฮาภายใต้องค์การการค้าโลกและข้อเสนอในเรื่อง December Package เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2554 ณ ศูนย์ปฏิบัติการโสมสวลี สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

²

$$t = \frac{a \times t_0}{a + t_0}$$

โดยที่ t_1 คือ อัตราหลังลดภาษี t_0 คือ อัตราก่อนลดภาษี a คือ ค่าสัมประสิทธิ์

มากในการเจรจาเปิดตลาดสินค้าอุตสาหกรรมและประมง โดยประเทศพัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐฯ และ สหภาพยุโรป เห็นว่า การเจรจาเปิดตลาดรายสาขาจะต้องได้ข้อสรุป และประเทศกำลังพัฒนารายสำคัญ (emerging economies) เช่น จีน บราซิล และอินเดีย จะต้องเข้าร่วมด้วย มิเช่นนั้นประเทศพัฒนาแล้วจะไม่ได้ประโยชน์จากการเจรจารอบโดฮา อย่างไรก็ตาม จีน บราซิล และอินเดีย ก็ยังคงยืนยันไม่ต้องการเข้าร่วมเปิดตลาดในทุกสาขา เนื่องจากข้อตกลงเมื่อปี 2551 (July Package 2008) ระบุว่า การเข้าร่วมการเจรจาเปิดตลาดรายสาขาจะเป็นไปตามความสมัครใจ

สถานะล่าสุด

เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2554 คณะเจรจาการค้า (Trade Negotiations Committee : TNC) ของ WTO ได้จัดประชุมอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อหารือแนวทางการดำเนินการสำหรับการเจรจารอบโดฮาต่อไป ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่ไม่ต้องการให้ยุติการเจรจาและสนับสนุนให้มีการประกาศความสำเร็จบางประเด็นจากการเจรจาในรูปแบบของ December Package ในการประชุมระดับรัฐมนตรีองค์การการค้าโลก ครั้งที่ 8 ในเดือนธันวาคม 2554 ประเด็นที่คาดว่าจะถูกจัดไว้ใน December Package ได้แก่

1. การยกเลิกภาษีและโควตาสำหรับสินค้าของประเทศพัฒนาน้อยที่สุด³ (Duty-free/Quota-free and simplified rules of origin for Least Developed countries)
2. การมีข้อยกเว้นสำหรับการให้สิทธิพิเศษแก่การค้าบริการของประเทศพัฒนาน้อยที่สุด (Least Developed countries Services Waiver) โดยสมาชิกผู้ให้จะเป็นผู้กำหนดสาขา/กิจกรรมที่จะให้สิทธิพิเศษแก่ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด และสามารถผูกพันเฉพาะการเปิดตลาด (Market Access) โดยไม่ผูกพันหลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ⁴ (National Treatment) ก็ได้
3. การยกเลิกการอุดหนุนฝ้าย (Cotton Subsidy) เนื่องจากประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาน้อยที่สุดได้ผลักดันให้มีการลดการอุดหนุนภายในสำหรับสินค้าฝ้ายอย่างมีนัยสำคัญ ยกเลิกการอุดหนุนการส่งออกฝ้าย และการเปิดตลาดฝ้ายให้แก่ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด

นอกจากนี้ สมาชิกที่เป็นประเทศพัฒนาแล้วยังได้เรียกร้องให้รวมประเด็นอื่น ๆ ไว้ใน December Package ด้วย ได้แก่

1. การอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation) โดยประเทศพัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐฯ และสหภาพยุโรป ต้องการจะผลักดันให้มีการอำนวยความสะดวกทางการค้าที่มีมาตรฐานสูงขึ้น

³ ประเทศพัฒนาน้อยที่สุดประกอบด้วย (1) ประเทศที่เป็นสมาชิก WTO จำนวน 31 ประเทศ ได้แก่ Angola, Bangladesh, Benin, Burkina Faso, Burundi, Cambodia, Central African Republic, Chad, Democratic Republic of the Congo, Djibouti, Gambia, Guinea, Guinea Bissau, Haiti, Lesotho, Madagascar, Malawi, Mali, Mauritania, Mozambique, Myanmar, Nepal, Niger, Rwanda, Senegal, Sierra Leone, Solomon Islands, Tanzania, Togo, Uganda และ Zambia (2) ประเทศผู้สังเกตการณ์ใน WTO จำนวน 12 ประเทศ ได้แก่ Afghanistan, Bhutan, Comoros, Equatorial Guinea, Ethiopia, Lao People's Democratic Republic, Liberia, Samoa, Sao Tomé and Príncipe, Sudan, Vanuatu และ Yemen (3) ประเทศที่ไม่ได้เป็นสมาชิกและผู้สังเกตการณ์ใน WTO จำนวน 5 ประเทศ ได้แก่ Eritrea, Kiribati, Somalia, Timor-Leste และ Tuvalu

⁴ หลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment) หมายถึง การปฏิบัติต่อบริการหรือผู้ให้บริการที่เป็นชาติของประเทศอื่นเช่นเดียวกับให้การปฏิบัติต่อบริการหรือผู้ให้บริการที่เป็นคนชาติของตน ถือเป็นข้อผูกพันภายใต้ความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (GATS) ขององค์การการค้าโลก

และมีผลผูกพันให้มีการดำเนินการ อย่างไรก็ตาม ประเทศกำลังพัฒนาขนาดใหญ่ ได้แก่ บราซิล จีน และ อินเดีย มีท่าทีคัดค้านในเรื่องนี้

2. การยกเลิกการอุดหนุนส่งออกสินค้าเกษตร (Agricultural export subsidies)
3. การลด/ยกเลิกการใช้มาตรการที่เป็นอุปสรรคทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี (Non-Tariff Barriers)
4. การค้าสินค้าและบริการด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental goods and services)
5. กลไกการติดตามการให้สิทธิพิเศษแก่ประเทศกำลังพัฒนาในการปฏิบัติตามพันธกรณี (Special and Differential Treatment Monitoring Mechanism)
6. การจัดตั้งกลไกความโปร่งใสของ (Regional Trade Agreement)
7. การอุดหนุนประมง (Fishery subsidies) ประเทศพัฒนาแล้วผลักดันการเจรจาเรื่องการอุดหนุนประมง ยกเว้น ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน และสหภาพยุโรป ซึ่งคัดค้านไม่ให้นำเรื่องนี้มารวมไว้ใน December Package เนื่องจากเหตุผลทางการเมืองภายในประเทศ

ประเด็นที่อาจจะนำมากำหนดแผนการดำเนินงาน (Work Programme) ในช่วง ๑-๒ ปีข้างหน้า ได้แก่

1. การเปิดตลาดสินค้าเกษตร (Market Access in Agriculture)
2. การเปิดตลาดสินค้าอุตสาหกรรมและประมง (Non-Agricultural Market Access)
3. การเปิดตลาดการค้าบริการ (Market Access in Service)
4. สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการค้า (Trade Related Intellectual Property Rights : TRIPs)

อย่างไรก็ตาม ขณะนี้ยังไม่มี การตัดสินใจชัดเจนว่าสมาชิกจะยอมรับแนวทางการให้มี December Package และแผนงานดังกล่าวหรือไม่ เพราะหลายประเทศยังคงคาดหวังให้มีข้อตกลงเกี่ยวกับการเปิดตลาด ขณะเดียวกันประเทศพัฒนาแล้วบางประเทศก็ได้ออกมาคัดค้านการให้มีข้อตกลงเฉพาะสำหรับประเทศพัฒนาน้อยที่สุด เพราะเห็นว่าจะทำให้การเจรจารอบโตฮาเสียความสมดุล โดยเฉพาะการยกเลิกภาษีและโควตา (Quota-Free-Duty-Free) ทั้งหมด ซึ่งสร้างความกังวลว่าอาจมีการเข้าไปลงทุนในประเทศเหล่านี้ เพื่อใช้เป็นฐานการส่งออกไปยังประเทศพัฒนาแล้วโดยไม่เสียภาษีและไม่มีโควตาใด ๆ

